TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Mộ úp hay mộ quy an táng bậc khai sơn tạo tự chùa Phù Dung?

ISSN: 2734-9195 07:40 22/08/2025

Câu chuyện bi kịch lâm ly về nàng Xuân Tự, ái cơ tổng trấn Hà Tiên Mạc Thiên Tích gắn với sự ra đời của ngôi chùa, một chuyện tình, được nhiều người thuộc lòng.

Tác giả: **Nguyễn Thành Công**

Phù Dung cổ tự nổi tiếng vì nhiều lẽ, trong đó có nguyên cớ gắn với gia tộc họ Mạc lừng danh một thời ở vùng đất này.

Từ khi chưa biết đến Phật giáo, tôi đã nghe vở cải lương *"Áo cưới trước cổng chùa"*, nội dung vở diễn được thể hiện bởi các danh ca và lan truyền khắp Nam Bộ.

Câu chuyện bi kịch lâm ly về nàng Xuân Tự, ái cơ tổng trấn Hà Tiên Mạc Thiên Tích gắn với sự ra đời của ngôi chùa, một chuyện tình, được nhiều người thuộc lòng.

Theo đó, nàng Xuân Tự nhan sắc và tài năng, thứ thiếp của quan Tổng trấn đào hoa, vì quá được phu quân sủng ái, đã dẫn đến ghen tuông từ bà chính thất và khi quan tổng trấn hành binh vắng, bà cả đã dùng chậu úp nàng Xuân Tự để giết, may tổng trấn về kịp thời giải cứu nên thoát chết. Biến cố đó càng khiến nàng nhất tâm xuất gia và Tổng trấn đã thuận theo, cho xây chùa Phù Dung thảo chí cho nàng.

Sư bà đầu tiên trụ trì chùa này chính nàng Xuân Tự và khi vãng sinh đã được phu quân án tang sau chùa, cạnh chân núi Bình San với mộ hình chậu úp nhắc nhở bi kịch ngày cũ vì tình yêu của mình mà suýt chết vì cái chậu, ngôi mộ hình chậu có ý nghĩa như vậy - theo nội dung của vở cải lương?.

Chùa Phù Dung (Kiên Giang). Ảnh sưu tầm.

Từ ngọn nguồn này, dân gian có lối mòn tiếp cận câu chuyện theo cách văn nghệ như vậy, mặc định đấy là một hình chậu úp được xây nhắc nhớ câu chuyện ghen tuông ngày nào. Thời gian tồn tại cách nghĩ này rất lâu rồi.

Tôi, một khán giả ngày nào xem cải lương qua ti vi, giờ đến tận ngôi chùa cổ dưới chân núi Bình San theo lời mời của Thượng toạ Thích Vân Phong.

Chùa Phù Dung (Kiên Giang). Ảnh sưu tầm.

Tôi đã có hai ngày đêm ở phòng khách Chùa Phù Dung, đảnh lễ Đại đức Trụ trì Thích Huệ Tâm, trao đổi cùng Thượng toạ Vân Phong, cung kính viếng mộ phần *"Bà Phù Dung"* và hai lần lên núi Bình San viếng các ngôi mộ của họ Mạc cùng thê thiếp, thuộc cấp.

Thượng toạ Vân Phong nhiều lần dùng từ *"chậu úp"* để tái hiện câu chuyện cải lương, khi kể về lịch sử ngôi chùa.

Tôi đến Đền thờ Sư bà lạy và viếng mộ ở phía sau đền, một mộ táng còn nguyên trạng mấy trăm năm nay vẫn kiên cố cạnh chân núi đất Bình San. Và, đã có nhận thức mới...

Chùa Phù Dung (Kiên Giang).

Mộ táng đúng qui chuẩn bài bản *"quy mộ"* thời Lê- Nguyễn, hình mai rùa, một trong tú linh long lân quy phụng. Rõ ràng như vậy, trực quan. Táng quy mộ theo quan niệm phong thuỷ chặt chẽ dành cho bậc có danh phận, giữ vững bền cho đời sau. Bia vẫn rõ ràng văn tự, chất liệu mộ vững bền kỳ lạ.

Kỳ lạ hơn chính là câu chuyện chậu úp, một hình chậu úp mà mấy trăm năm sau vị Thượng toạ vẫn đinh ninh nhắc lại theo một lối mòn sai lầm nghiêm trọng. Tôi đã khẳng định với ngài cố vấn chùa vì kiến trúc mộ hình quy.

Như vậy, thêm một ví dụ cho thấy khác biệt cơ bản không thể nhập nhòa giữa khoa học lịch sử, ở đây là khoa học lịch sử Phật giáo, với văn nghệ. Các sáng tạo nghệ thuật, có văn chương, âm nhạc hoàn toàn khác lịch sử, khoa học lịch sử trong xây dựng khách quan và phản ánh hiện thực. Ngay trong đền thờ Sư bà cũng có bảng ghi rõ tính hư cấu của các giai thoại, văn nghệ.

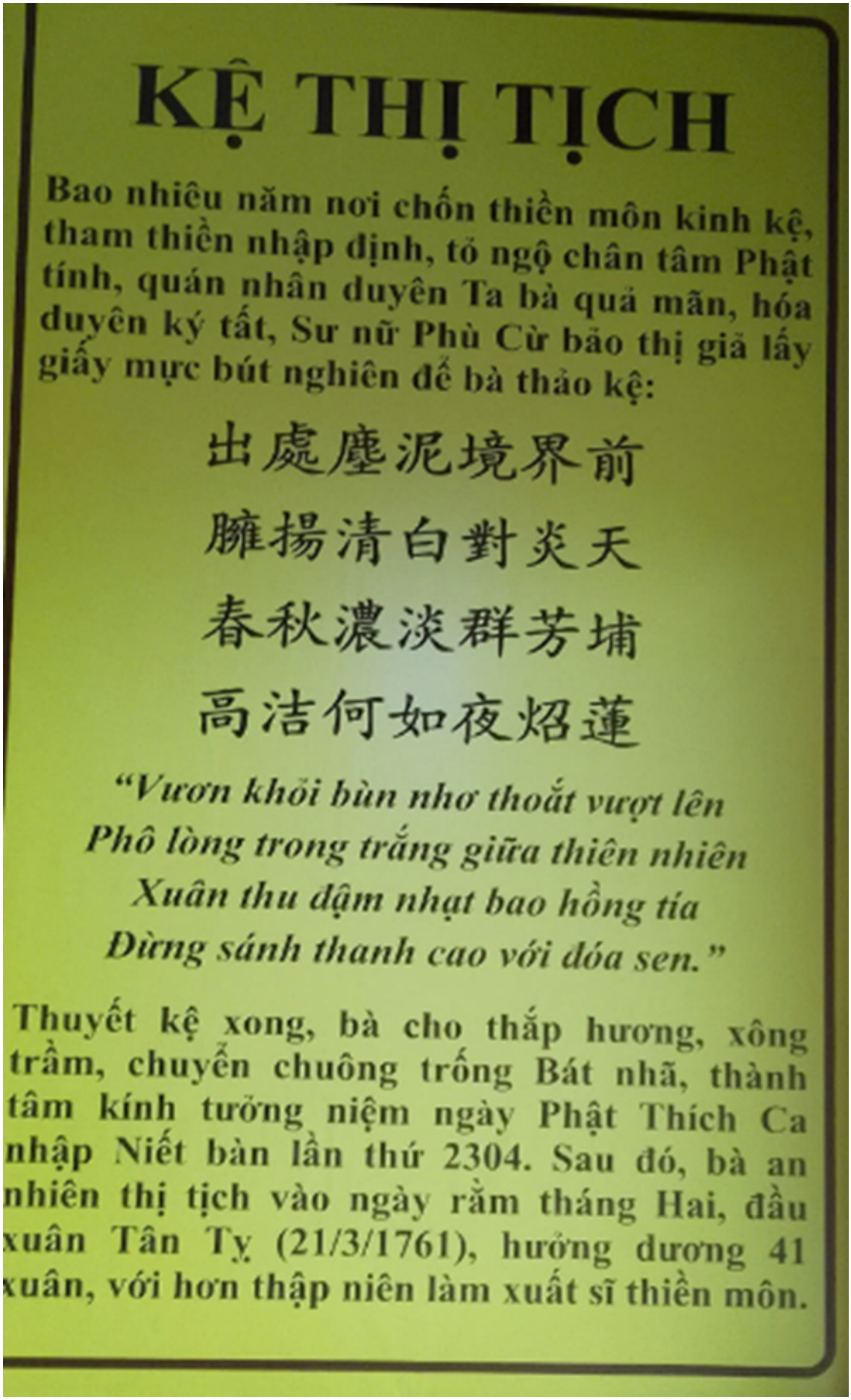

Chùa Phù Dung (Kiên Giang). Ảnh tác giả cung cấp.

Mộ hình chậu úp khác hẳn quy mộ, thực tế vẫn sờ sờ. Nếu đã vậy khi đặt câu hỏi về tính chân thực ít nhiều của vở cải lương *"Áo cưới trước cổng chùa"* liệu có chính đáng hay không?

Hoặc chỉ nên xác tín rằng: Thứ thiếp của quan Tổng trấn họ Nguyễn, ái nữ vị Tướng người Thanh Hóa vào giúp họ Mạc, được Mạc Cửu giao dạy dỗ con trai Mạc Thiên Tích, Tổng Trấn sau này. Cô con gái giỏi giang xinh đẹp ấy sau được Tổng trấn Mạc Thiên Tích cưới làm thứ thiếp, từng cùng chồng về cố hương Quảng Đông trước khi xuất gia ở Phù Dung tự, với đạo hiệu Phù Cừ. Vãng sinh được trang trọng lập quy mộ tại chùa.

Tượng Sư nữ Phù Cừ- chùa Phù Dung

Vậy, chuyện mộ chậu úp là hư cấu hoàn toàn mang tính văn nghệ? Đương nhiên. Và cũng đương nhiên giữa khoa học và văn nghệ không thể nhập nhòa, khi xét đến lịch sử chùa Phù Dung, đến **Sư bà Phù Cừ**, hoàn toàn không thể viện dẫn cải lương hay văn chương dân gian - tôi đã nói vậy với Thượng toạ Vân Phong khi Thượng tọa chăm sóc sen trước đền thờ Sư bà, và nhận được sự im lặng...?

Tác giả: **Nguyễn Thành Công**